

KERUEN

M.O. ÁÝEZOV
ATYNDAGY ÁDEBIET
JÁNE ÓNER
INSTITYTYNYŇ

HABARSHYSY

M.O. AUEZOV INSTITUTE
OF LITERATURE AND ART

HERALD

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ
И ИСКУССТВА ИМЕНИ
М.О.АУЭЗОВА

ВЕСТНИК

№4, 77-ТОМ

2022

ISSN 2078-8134

**М.О.ӘУЕЗОВ АТЫНДАҒЫ
ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР ИНСТИТУТЫ**

КЕРУЕН

ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

2005 жылы құрылған

**№4, 77-ТОМ
2022**

ISSN 2078-8134

ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ И ИСКУССТВА
ИМ. М.О.АУЭЗОВА

КЕРУЕН

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

основан в 2005 году

№4, том 77
2022

ISSN 2078-8134

**M.O.AUEZOV INSTITUTE OF
LITERATURE AND ART**

KERUEN

SCIENTIFIC JOURNAL

founded in 2005

№4, 77 vol
2022

Ғылыми журнал

Ғылыми журнал 2005
жылдан бері шығады.

Құрылтайшысы және
баспагері:

М.О. Әуезов атындағы Әдебиет
және өнер институты

Редакция мен баспагер
мекен жайы:

Заңды мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Шевченко к-сі, 28,
050010,

Нақты мекен-жайы: Қазақстан,
Алматы қ. Құрманғазы к-сі, 29,
2-қабат, 050010,

Тел. : +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.

Электрондық пошта:
keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz .

ISSN 2078-8134

Жылына 4 рет жарық көреді.

Журнал 2005 жылғы
24 наурызда Қазақстан
Республикасының Мәдениет,
ақпарат және спорт
министрлігі, Ақпарат және
мұрағат комитетінде тіркелген.
Тіркеу куәлігі: 2005 жылғы 24
наурыздағы №5844-Ж.

«КЕРУЕН»

№4, 77-том, 2022

Бас редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Ісләмжанұлы,
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА
корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институтының бас директоры
(Алматы, Қазақстан)

Бас редактордың орынбасарлары:

Ғылыми редактор:

ҚАЛИЕВА Альмира Қайыртайқызы, фило-
логия ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов
атындағы Әдебиет және өнер институты бас
директорының ғылым жөніндегі орынбасары
(Алматы, Қазақстан)

Жауапты редакторлар:

СҰЛТАН Ертай, PhD, М.О. Әуезов атындағы
Әдебиет және өнер институты бас директорының
орынбасары (Алматы, Қазақстан)

САРСЕНБАЕВА Жансұлу Баденқызы,
магистр, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және
өнер институтының ғылыми қызметкері
(Алматы, Қазақстан)

Научный журнал

Журнал издается с 2005
года.

Учредитель и издатель:

Институт литературы и
искусства
им. М.О. Ауэзова.

Адрес редакции и издателя:

Юридический адрес:
Казахстан, г. Алматы, ул.
Шевченко 28, 050010,
Фактический адрес: Казахстан,
г. Алматы, ул. Курмангазы 29,
2 этаж. 050010,
Тел.: +7 (727) 272-74-11,
+7 (727) 300-32-45.
Email: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Выходит 4 раза в год

**Журнал зарегистрирован
24 марта 2005 года в
Комитете информации
и архивов Министерства
культуры, информации и
спорта**

Республики Казахстан.

**Свидетельство о регистрации:
24 марта 2005 г. №5844-Ж.**

«КЕРУЕН»

№4, том 77, 2022

Главный редактор:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович,
доктор филологических наук, член-корреспон-
дент НАН РК, генеральный директор Института
литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы,
Казахстан)

Заместители главного редактора:

Научный редактор:

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат
филологических наук, заместитель по науке
генерального директора Института литературы
и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Ответственный редакторы:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генераль-
ного директора Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

САРСЕНБАЕВА Жансулу Баденовна, магистр,
научный сотрудник Института литературы и
искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан).

Scientific journal

The journal has been
published
since 2005

Constitutor and publisher:

M.O. Auezov Institute of
Literature and Art

**Address of the editorial and
publishing office:**

28, Shevchenko str., Almaty,
050010, Kazakhstan

Tel.: +7 (727) 272-74-11,

+7 (727) 300-32-45.

E-mail: keruenjournal@mail.ru,
info@litart.kz.

ISSN 2078-8134

Published 4 times a year

**The journal was registered
on March 24, 2005 in the
Committee of Information and
Archives of the Ministry of
Culture, Information and Sports
of the Republic of Kazakhstan.
Registration certificate: March
24, 2005 No. 5844-Zh.**

«KERUEN»

№4, 77 vol, 2022

Editor-in-Chief:

MATYZHANOV Kenzhekhan Islamzhanovich,
Doctor of Philology, Corresponding Member of
the National Academy of Sciences of the Republic
of Kazakhstan, Director General of the Institute of
Literature and Art named after MO Auezov (Almaty,
Kazakhstan)

Deputy Editors-in-Chiefs:

Scientific editor:

KALIEVA Almira Kairtayevna, Candidate of
Philological Sciences, Deputy Director General for
Science of the M.O. Auezov Institute of Literature and
Art (Almaty, Kazakhstan)

Responsible Editors:

SULTAN Yertay, PhD, Deputy Director General
of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art
(Almaty, Kazakhstan)

SARSEN BAYEVA Zhansulu Badenovna, Master's
degree, researcher at the M.O. Auezov Institute of
Literature and Art (Almaty, Kazakhstan).

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА:

БАС РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Исламжанұлы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

СҰЛТАН Ермай, PhD, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫНЫҢ МҮШЕЛЕРІ:

ОМАРОВ Бауыржан Жұмаханұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Қазақстан Республикасы Президентінің кеңесшісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Мүслімқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Ахмет Байұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Өмірбекқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ филология факультетінің деканы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серік Нығметоллаұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМІРБОЛАТ Алуа Берікбайқызы, филология ғылымдарының докторы, профессор, әл-Фараби атындағы ҚазҰУ қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының меңгерушісі (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НҰРҒАЛИ Қадша Рүстембековна, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің орыс филологиясы кафедрасы меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гүлжахан Жұмабердіқызы, филология ғылымдарының докторы, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

ҚАЛИЕВА Алмира Қайыртайқызы, филология ғылымдарының кандидаты, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бас директорының ғылым жөніндегі орынбасары (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)

Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

ҚЫДЫР Тәрілі Еділбайұы, филология ғылымдарының кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШӘРІПОВА Диляра Сафарғалиқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Ақлима Қайырденқызы, өнертану кандидаты, доцент, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

ҚАЗТУҒАНОВА Айнұр Жасанбергенқызы, өнертану кандидаты, доцент, М.О. Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының жетекші ғылыми қызметкері (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТҰРМАҒАМБЕТОВА Бақыт, өнертану кандидаты, Х. Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің доценті (Атырау, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖҮНДІБАЕВА Арай Қанатияқызы, PhD, қауымдастырылған профессор, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық Білім Академиясының Қазақ тілі, Қазақ әдебиеті, Қазақстан тарихы зертханасының меңгерушісі (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гүлназ Рахымқызы, PhD, қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының оқытушысы (Алматы, Қазақстан)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕДАКЦИЯЛЫҚ КЕҢЕС:
БАГНО Всеволод Евгеньевич, филология ғылымдарының докторы, профессор, Ресей Ғылым академиясының корреспондент-мүшесі (Санкт-Петербург, Ресей)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДІРБАЙ Гүлнар Турабекқызы, тарих ғылымдарының докторы, Колумбия университетінің профессоры (Нью-Йорк, АҚШ)
Профиль сілтемесі: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

СНАМОРРО Antonio Chicharro, ғылым докторы, философия және қолжазба факультетінің профессоры (Гранада, Испания) H = 2

КРАСОВСКАЯ Аксиния, филология ғылымдарының докторы, профессор, Бухарест Университеті (Бухарест, Румыния) H = 1

НИКОЛАС Мари, филология ғылымдарының докторы, профессор, Лихай Университеті (Пенсильвания, АҚШ) H = 1

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович, доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)
Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

СУЛТАН Ертай, PhD, заместитель генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ОМАРОВ Бауыржан Жумаханович, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, советник Президента Республики Казахстан (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

БАЗАРБАЕВА Зейнеп Муслимовна, доктор филологических наук, профессор, академик НАН РК, главный научный сотрудник Института языкознания имени Ахмета Байтурсынова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ЖОЛДАСБЕКОВА Баян Омурбековна, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент НАН РК, декан филологического факультета КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

НЕГИМОВ Серик Ныгметоллаевич, доктор филологических наук, профессор кафедры казахской литературы Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=search&authorlookup>

ТЕМИРБОЛАТ Алуа Берикбаевна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой казахской литературы и теории литературы КазНУ им. Аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

НУРГАЛИ Кадиша Рустембековна, доктор филологических наук, профессор, заведующая кафедрой русской филологии Евразийского Национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ОРДА Гульжанхан Жумабердыевна, доктор филологических наук, доцент, главный научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

КАЛИЕВА Альмира Кайыртаевна, кандидат филологических наук, заместитель по науке генерального директора Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

АНАНЬЕВА Светлана Викторовна, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=search&authorlookup>

КЫДЫР Торали Едилбай, кандидат филологических наук, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

ШАРИПОВА Дилара Сафаргалиевна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

ОМАРОВА Акlima Каурденовна, кандидат искусствоведения, доцент Казахской национальной консерватории имени Курмангазы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

КАЗТУГАНОВА Айнур Жасанбергеневна, кандидат искусствоведения, доцент, ведущий научный сотрудник Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

ТУРМАГАМБЕТОВА Бахыт Жолдыбаевна, кандидат искусствоведения, музыковед, доцент кафедры музыки и искусства Атырау Университет им. Х.Досмухамедова (Атырау, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ЖУНДИБАЕВА Арай Канатиевна, PhD, ассоциированный профессор, заведующий лабораторией казахского языка, казахской литературы, истории Казахстана Национальной академии образования имени И. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

ДАУТОВА Гульназ Рахимовна, PhD, преподаватель кафедры казахской литературы и теории литературы (Алматы, Казахстан)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

МЕЖДУНАРОДНЫЙ РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

БАГНО Всеволод Евгеньевич, доктор филологических наук, профессор, член-корреспондент Российской академии наук (Санкт-Петербург, Россия)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

КЕНДИРБАЙ Гульнар Турабековна, доктор исторических наук, профессор Колумбийского университета (Нью-Йорк, США)

Ссылка на профиль: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

SHAMORRO Antonio Chicharro, доктор наук, профессор Гранадского университета, заведующий факультета философии и рукописи (Гранада, Испания) N = 2

КРАСОВСКАЯ Аксинья, доктор филологических наук, профессор, Бухарестский университет (Бухарест, Румыния) N = 1

НИКОЛАС Мари, доктор филологических наук, профессор, Университет Лихай (Пенсильвания, США) N = 1

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF:

MATYZZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich, Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General director of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628445>

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

SULTAN Yertay, Ph.D., Vice-general director of M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216705450>

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

OMAROV Bauyrzhan Zhumakhanovich, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, President's advisor of the Republic of Kazakhstan (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216859605>

BAZARBAYEVA Zeynep Muslimovna, Doctor of Philology, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Chief Researcher of the Akhmet Baitursynov Institute of Linguistics (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56195378100>

ZHOLDASBEKOVA Bayan Omirbekovna, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Dean of the Philological Faculty of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57203201994>

NEGIMOV Serik Nygmetollayevich, Doctor of Philology, Professor of the Department of Kazakh Literature of L.Gumilev Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=NEGIMOV&st2=Serik&origin=searchauthorlookup>

TEMIRBOLAT Alua Berikbayevna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56148996000>

NURGALI Kadisha Rustembekovna, Doctor of Philological Sciences, Professor, Head of the Department of Russian Philology L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55915843100>

ORDA Gulzhakhan Zhumaberdievna, Doctor of Philology, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192676955>

KALIYEVA Almira Kairtayevna, Candidate of Philological Sciences, Deputy Director General for Science of the M.O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57213160949>

ANANYEVA Svetlana Viktorovna, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Leading Researcher of the M.O.Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/results/authorNamesList.uri?st1=ANANYEVA&st2=Svetlana&origin=searchauthorlookup>

KYDYR Torali Edilbay, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Chief Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216896393>

SHARIPOVA Dilyara Safargaliyeva, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher at the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192097133>

OMAROVA Aklima Kairdenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Kurmangazy Kazakh National Conservatory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210747041>

KAZTUGANOVA Ainur Zhasanbergenovna, Candidate of Art History, Associate Professor, Leading Researcher of the M. O. Aueзов Institute of Literature and Art (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210749637>

TURMAGAMBETOVA Bakhyt Zholdybayevna, Candidate of Art History, Senior lecturer at the Department of Music and Art of H.Dosmukhamedov Atyrau University (Atyrau, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57212550200>

ZHUNDIBAYEVA Arai Kanapiyevna, PhD, Associate Professor, Head of the Laboratory of the Kazakh language, Kazakh Literature, History of Kazakhstan of the I. Altynsarin National Academy of Education (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55912694100>

DAUTOVA Gulnaz Rakhimovna, PhD, Lecturer, Department of Kazakh Literature and Literary Theory (Almaty, Kazakhstan)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192094749>

INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL:

BAGNO Vsevolod, Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Sciences (Saint Petersburg, Russia)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55788979100>

KENDIRBAY Gulnar Turabekovna, Doctor of Historical Sciences, Professor of Columbia University (New York, USA)
Profile link: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=25226509300>

CHAMORRO Antonio Chicharro, Doctor of Sciences, Professor of Granada University, Head of the Faculty of Philosophy and Manuscript (Granada, Spain)
H = 2

KRASOVSKAYA Aksinia, Doctor of Philology, Professor, Bucharest University (Bucharest, Romania)
H = 1

NIKOLAS Mary, Doctor of Philology, Professor, Lehigh University (Pennsylvania, USA)
H = 1

МАЗМҰНЫ

Бас редактордың алғы сөзі..... 14

Әдебиеттану

<i>Сейітжанов З.Н., Мекебаева Л.А., Нуртазина А.О.</i> Қазіргі айтыстың тақырыптық-идеялық және жанрлық ерекшеліктері.....	17
<i>Омаров Б.Ж.</i> Әсет Найманбаев шығармашылығы: шығыс дәстүрі және көшпелі сюжеттер.....	27
<i>Ақыш Н.Б.</i> С.Бегалин шығармаларындағы көркемдік таным үрдісі.....	40
<i>Саурықов Е.Б., Тамабаева Қ.Ө., Елубаева Р.С., Беркенова Р.А.</i> Абай дәстүрі және Шерхан Мұртаза шығармашылығы.....	51
<i>Олжабаев Б.К., Пангереев А.Ш., Сөйлемез О.</i> Қазақ фольклорындағы «Туған жер» концептісі.....	62
<i>Аймұхамбет Ж.Ә., Айтуғанова С.Ш., Байтанасова Қ.М., Қасен А.Т., Сейіптанова А.К.</i> Көркем мәтіннің актанттық құрылымы.....	75
<i>Абишева С.Д., Молдағали М.Б.</i> Б. Кенжекеев поэзиясының түстік бейнелерінің тезаурусы.....	87
<i>Әбдіқалық К.С., Қожасекева Б.Ш., Алиева Ж.А.</i> «Айқап» пен «Қазақта» жарияланған Мағжан өлеңдеріндегі азаттық идея.....	98
<i>Нурмолдаев Д.М., Жақсылықов А.Ж.</i> Адольф Арцишевскийдің «Вершина» әңгімесіндегі ежелгі табынудың әсемдеу аспектііндегі тау бейнесі.....	109
<i>Кенжебаева Ж.Е., Карпова А.Э.</i> Қазақстандық әдеби білім берудегі мәдениеттанулық көзқарас.....	120
<i>Таджиев Х.Х., Қыдыр Т.Е.</i> Қазақ ойшыл-ақындары шығармаларында иман шарттарының көркем бейнеленуі (XIX-XX ғ. басы).....	137
<i>Баянбаева А.А., Демченко А.С., Баянбаева Ж.А., Қалиева А.Қ.</i> Г. Бельгер романдарын талдаудың интерактивті стратегиясы.....	152
<i>Сарсенбаева Ж.Б., Саметова Ж.</i> Бейсенбай Сүлейменов шығармаларындағы жаһандық мәселелер.....	163
<i>Жұматаева А.Н.</i> Абай поэзиясындағы әйелдер бейнесі: Абайға дейінгі көркемдік көзқарастарға салыстырмалы талдау.....	178
<i>Аманғалиева А.Е., Бекмашева А.Н.</i> Рабғузидің «Қисас-ул-анбийя» шығармасындағы ономастикалық кеңістік («Адам ата-Хауа ана» қиссасы негізінде).....	189
<i>Мурсал А., Таңжарықова А.В., Еркекова А.Б., Аян Э.</i> Ахметолла Қалиұлының «Арда Алтай» романындағы стильдік ерекшеліктер.....	200
<i>Ибраева Ж.Б., Шапкина Г.З., Адилбекова М.К.</i> А. Жақсылықовтың «Поющие камни» романындағы фольклоризм.....	210
<i>Оралбек А., Қосанов С.Қ., Рақыш Ж.С.</i> Әбдіғали Сариев өлеңдерінің тақырыптық, жанрлық ерекшеліктері.....	220
<i>Сабирова Д.А., Молдағали М.</i> Интернет-әдебиеті ұғымын теориялық-әдеби талдау.....	231
<i>Мырзақұлов Б.Т.</i> Ақыт Үлімжіұлының «Ғазиз пірлер естелігі» (Манақиб пирон Ғазизан) кітабының текстологиялық мәселелері.....	239
<i>Аманқұлова Л.А., Бегманова Б.С.</i> Қазіргі қазақ лирикасындағы көркемдік ізденістер (Ақын Е.Жүніс шығармашылығы бойынша).....	254
<i>Идрисова Э.Т., Балтымова М.Р.</i> Күміс ғасырындағы орыс ақындары шығармашылығындағы сыңарлану мотиві.....	264

ӨНЕРТАНУ

<i>Кобжанова С.Ж., Айдарова М.С.</i> Қазақстандағы цифрлық кескіндеменің дамуы.....	274
<i>Гавриленко И.А., Нусупова А.С.</i> Қазақстанның ұлттық орган өнерінің қалыптасуының мәселелері (1967-1974 жж.).....	293
<i>Туяқбаева А.Ш., Бауыржан А.Б.</i> Балалардың дүние көзқарасын қалыптастырудағы анимацияның білім берудегі принциптері.....	309
<i>Тани А.Б., Жұмасейітова Г.Т.</i> «Қозы-Көрпеш – Баян сұлу» балет интерпретациясындағы жаңа символдар және мотивтер.....	320
<i>Ешмуратова А.К., Ескендіров Н.Р.</i> Қазақстанның ұлттық мәдениеті контекстіндегі қуыршақ театрының қазіргі өнері.....	330

СОДЕРЖАНИЕ

Обращение главного редактора.....15

ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

<i>Сейтжанов З.Н., Мекебаева Л.А., Нуртазина А.О.</i> Идеино-тематические и художественные особенности современных айтысов.....	17
<i>Омаров Б.Ж.</i> Творчество Асета Найманбаева: восточные традиции и бродячие сюжеты.....	27
<i>Акыш Н.Б.</i> Процесс художественного познания в произведениях С. Бегалина.....	40
<i>Саурыков Е.Б., Тамабаева К.У., Елубаева Р.С., Беркенова Р.А.</i> Традиция Абая и творчества Шерхана Муртазы.....	51
<i>Олжабаев Б.К., Пангереев А.Ш., Соyleмез О.</i> Концепт «Туган жер» в фольклоре казахского народа.....	62
<i>Аймухамбет Ж.А., Айтуганова С.Ш., Байтанасова К.М., Касен А.Т., Сейпуганова А.К.</i> Актантная структура художественного текста.....	75
<i>Абишева С.Д., Молдагали М.Б.</i> Тезаурус цветowych образов поэзии Б. Кенжеева.....	87
<i>Абдикалык К.С., Кожжекеева Б.Ш., Алиева Ж.А.</i> Наследие Магжана Жумабаева, опубликованное в журнале «Айкап» и газете «Казах».....	98
<i>Нурмолдаев Д.М., Жаксылыков А.Ж.</i> Образ горы в рассказе Адольфа Арцишевского «вершина» в аспекте эстетизации древнего культа.....	109
<i>Кенжебаева Ж.Е., Карпова А.Э.</i> Культурологический подход в казахстанском литературном образовании.....	120
<i>Таджиев Х.Х., Кыдыр Т.Е.</i> Художественное изображение условия веры в произведениях казахских поэтов-мыслителей (XIX – начало XX века).....	137
<i>Баянбаева А.А., Демченко А.С., Баянбаева Ж.А., Калиева А.К.</i> Интерактивные стратегии анализа романов Г. Бельгера.....	152
<i>Сарсенбаева Ж.Б., Саметова Ж.</i> Глобальные проблемы современности в творчестве Бейсенбая Сулейменова.....	163
<i>Жуматаева А.Н.</i> Образ женщины в поэзии Абая: компаративистский анализ до Абаевских художественных воззрений.....	178
<i>Амангалиева А.Е., Бекмашева А.Н.</i> Ономастическое пространство в произведении Рабгузи «Кысас аль-Анбия» (по мотивам повести «Адам и Ева»).....	189
<i>Мурсал А., Танжарикова А.В., Ермекова А.Б., Аян Э.</i> Особенности стиля в романе Ахметоллы Калиулы "Арда Алтай".....	200
<i>Ибраева Ж.Б., Шашкина Г.З., Адилбекова М.К.</i> Фольклоризм в романе А. Жаксылыкова «Поющие камни».....	210
<i>Оралбек А., Кусанов С.К., Рақыш Ж.С.</i> Тематические и жанровые особенности творчества Абдигали Сариева.....	220
<i>Сабирова Д.А., Молдагали М.</i> Теоретико-литературный анализ понятия интернет-литературы.....	231
<i>Мырзакулов Б.Т.</i> Текстологические проблемы книги Акыта Улимжиулы «Воспоминания великих наставников» («Минакиб пиран газизан»).....	239
<i>Аманкулова Л.А., Бегманова Б.С.</i> Художественные изыскания в современной казахской лирике (По творчеству поэта Е. Жуниса).....	254
<i>Идрисова Э.Т., Балтымова М.Р.</i> Мотив двойничества в творчестве русских поэтов Серебряного века.....	264

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

<i>Кобжанова С., Ж.Айдарова М.С.</i> Развитие цифровой живописи в Казахстане.....	274
<i>Гавриленко И.А., Нусупова А.С.</i> К проблеме становления национального органичного искусства Казахстана (1967-1974 гг.).....	293
<i>Туякбаева А.Ш., Бауыржан А.Б.</i> Воспитательные принципы анимации, как средство формирования мировоззрения детей.....	309
<i>Тани А.Б., Жумасейтова Г.Т.</i> Новые символы и мотивы в балетной интерпретации «Козы Корпеш - Баян сулу».....	320
<i>Ешмуратова А. К., Ескендиоров Н.Р.</i> Современное искусство театра кукол в контексте национальной культуры Казахстана.....	330

CONTENT

<i>Editor-in-chief's address</i>	16
--	----

LITERARY STUDIES

<i>Seyitzhanov Z.N., Mekebayeva L.A., Nurtazina A.O.</i> Ideological, thematic and art features of modern aitys...17	
<i>Omarov B.Zh.</i> Works of Asset Naimanbayev: oriental traditions and migrating plots.....	27
<i>Akysh N.B.</i> The process of artistic knowledge in the works of S. Begalin.....	40
<i>Saurykov E.B., Tamabaeva K.U., Yelubaeva R.S., Berkenova R.A.</i> The tradition of Abai and creativity of Sherkhan Murtaza.....	51
<i>Olzhabayev B.K., Pangereyev A.Sh., Soylemez O.</i> The concept of "homeland" in kazakh folklore.....	62
<i>AIMUKHAMBET Zh.A., AITUGANOVA S.Sh., BAITANASSOVA K.M., KASSEN A.T., SEIPUTANOVA A.K.</i> Actant structure of a literary text.....	75
<i>Abisheva S.D., Moldagali M.B.</i> Thesaurus of color images of B. Kenjeev's poetry.....	87
<i>Abdykalyk K., Kozhekeeva B., Aliyeva Zh.</i> The legacy of Magzhan Zhumabayev, published in the «Aikap» journal and the «Kazakh» newspaper.....	98
<i>Nurmoldayev D.M., Zhaksylykov A.Zh.</i> The image of the mountain in Adolf Artyszewski's story "The Peak" in the aspect of the aestheticization of an ancient cult.....	109
<i>Kenzhebaeva Zh.E., Karpova A.E.</i> Culturological approach in kazakhstan literary education.....	120
<i>Tadzhiev Kh.Kh., Kydyr T.E.</i> Artistic representation of the conditions of faith in the works of the kazakh poet-thinkers (XIX – early XX century).....	137
<i>Bayanbayeva A.A., Demchenko A.S., Bayanbayeva Zh.A., Kaliyeva A.K.</i> Interactive strategies for analyzing G. Belger's novels.....	152
<i>Sarsenbaeva Zh., Sametova Zh.</i> Global problems of modernity in the work of Beisenbai Suleimenov.....	163
<i>Zhumatayeva A.N.</i> The Image of a Woman in Abai's Poetry: Comparative analysis of pre-Abayev artistic views.....	178
<i>Amangaliev A.E., Bekmasheva A.H.</i> Onomastic space in the work of rabguzi "Qisas al-anbiya" (based on the story "Adam and Eve").....	189
<i>Mursal A., Tanzharikova A.V., Ermekova A.B., Ayan E.</i> Style features in Akhmetolla Kaliuly's novel "Arda Altai".....	200
<i>Ibraeva Zh.B., Shashkina G.Z., Adilbekova M.K.</i> Folklorism in the novel A. Zhaksylykova «Singing stones».....	210
<i>Oralbek A., Kusanov S.K., Rakyszh Zh. S.</i> Thematic and genre features of Abdigali Sariyev's work.....	220
<i>Sabirova D., Moldagali M.</i> Theoretical-literary analysis of the concept of internet-literature.....	231
<i>Myrzakulov B.T.</i> Textual problems of the book by Akyt Ulimzhiuly «Memoirs of great mentors» («Minakib piran gazizan»).....	239
<i>Amankulova L.A., Begmanova B.S.</i> Creative endeavour in the contemporary kazakh poetry (on the work of Y. Zhunis).....	254
<i>Idrisova E.T., Baltymova M.R.</i> The motive of duality in the works of Russian poets of the Silver Age.....	264

ART STUDIES

<i>Kobzhanova S.Z., Aidarova M.S.</i> Development of digital painting in Kazakhstan.....	274
<i>Gavrilenko I.A., Nussupova A.S.</i> On the problem of the formation of national organ art in Kazakhstan (1967–1974).....	293
<i>Tuyakbaeva A.Sh., Bauyrzhan A.B.</i> Educational principles of animation, as a means of forming the world view of children.....	309
<i>Tani.A.B., Jumasseitova G.T.</i> New symbols and motives in ballet interpretation «Kozy Korpesh – Bayan sulu».....	320
<i>Yeshmuratova A.K., Eskendirov N.R.</i> Contemporary art of the puppet theater in the context of the national culture of Kazakhstan.....	330

Құрметті оқырмандар, әріптестер, достар!

Сіз «Керуен» ғылыми журналының кезекті санын ашып отырсыз.

Журнал мақалалары CrossRef дерекқорында тіркеледі және әр автордың мақаласына DOI - электронды құжаттарға сілтеме жасау үшін пайдаланылатын цифрлық объект идентификаторы беріледі. Журнал «Ұлттық ғылыми-техникалық сараптама орталығы» акционерлік қоғамның (NCSTE) Қазақстандық дәйексөздер базасында (KazBC) индекстеледі. Алдағы уақыттарда авторларды Web of Science және Scopus халықаралық дәйексөздер базасына енгізілген басылымдарда қабылданған стандарттарға сәйкес жарияланымдар дайындауға бағдарлай бастаймыз. Бұған дейін аннотация мен кілт сөздердің көлеміне қойылатын талаптар реттелген.

Журналдың редакциялық алқасына қазақстандық және шетелдік жетекші ғалымдар кіреді. Журнал авторлардың жарияланымдарының ақпараттық ашықтығы мен қолжетімділігі саясатын ұстанады; мақалалар журналдың веб-сайтында үш тілде толық мәтінді қол жетімділікпен орналастырылған.

Журналдың мақсаты- гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа жетістіктердің нәтижесі бойынша ақпарат беру.

Журналдың міндеттері:

Бұрын жарияланбаған және басқа журналда жариялау үшін ұсынылмаған түпнұсқа жоғары сапалы ғылыми мақалаларды қабылдау.

Авторлық құқыққа қатысты Қазақстан Республикасы заңнамасының талаптарына және жариялау этикасы бойынша әлемдік тәжірибеде жалпы қабылданған ережелерге сүйену.

Келесі гуманитарлық ғылымдар саласындағы жаңа зерттеулерді қамту:

1. Әдебиеттану
2. Өнертану

Құрметпен, «Керуен» журналының бас редакторы, филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА корреспондент мүшесі, М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас директоры (Алматы, Қазақстан) МАТЫДЖАНОВ Кенжесхан Ісләмжанұлы

Уважаемые читатели, коллеги, единомышленники, друзья!

Перед вами очередной номер научного журнала «**Керуен**».

Статьи журнала регистрируются в БД CrossRef и к каждой авторской статье обязательно присваивается DOI – цифровой идентификатор объекта, который используется для обеспечения цитирования, ссылки и выхода на электронные документы. Журнал индексируется Казахстанской базой цитирования (КазБЦ) АО «Национальный центр государственной научно-технической экспертизы» (НЦГНТЭ). Постепенно мы начинаем ориентировать авторов на подготовку публикаций по стандартам, принятым в изданиях, входящих в международные базы цитирований Web of Science и Scopus. Ранее уже были скорректированы требования к объему аннотации и ключевым словам.

В составе редакционной коллегии журнала представлены ведущие казахстанские и зарубежные ученые. Журнал следует политике информационной открытости и доступности публикаций авторов, статьи размещаются на сайте журнала на трех языках в полнотекстовом доступе.

Целью журнала является распространение научной информации и привлечение новых авторов. Журнал инициирует дискуссии по результатам новых достижений в области гуманитарных наук.

Задачи журнала:

Принимать оригинальные высококачественные научные статьи, ранее не опубликованные и не представленные для публикации в другом журнале.

Опирается на требования законодательства Республики Казахстан в отношении авторского права и общепринятые в мировой практике положения по публикационной этике.

Ориентироваться на охват публикаций по следующим специальностям в области гуманитарных наук.

1. Литературоведение
2. Искусствоведение

С уважением и надеждой на сотрудничество, главный редактор «Керуен», доктор филологических наук, член-корреспондент НАН РК, генеральный директор Института литературы и искусства им. М.О. Ауэзова МАТЫЖАНОВ Кенжехан Слямжанович.

Dear readers, colleagues, associates, friends!

Here is the next issue of the scientific journal "Keruen".

Journal articles are registered in the CrossRef database and a DOI is necessarily assigned to each author's article - a digital object identifier that is used to provide citation, reference and output to electronic documents. The journal is indexed by the Kazakhstan Citation Database (KazCD) of the National Center for State Scientific and Technical Expertise JSC (NCSTE). Gradually, we begin to orient the authors to the preparation of publications according to the standards adopted in the editions included in the international citation databases Web of Science and Scopus. Previously, the requirements for the volume of the annotation and keywords have already been adjusted.

The editorial board of the journal includes leading Kazakhstani and foreign scientists. The journal follows the policy of information openness and accessibility of authors' publications; articles are posted on the journal's website in three languages in full-text access.

The purpose of the journal is to disseminate scientific information and attract new authors. The journal initiates discussions on the outcome of new advances in the humanities.

The tasks of the journal:

Accept original high quality scientific articles that have not been previously published or submitted for publication in another journal.

Rely on the requirements of the legislation of the Republic of Kazakhstan in relation to copyright and generally accepted in world practice provisions on publication ethics.

Focus on the coverage of publications in the following specialties: humanitarian sciences

1. Literary studies
2. Art studies

With respect and hope for cooperation, Editor-in-chief of "Keruen", Doctor of Philology, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of the M.O. Auezov Institute of Literature and Art MATYZHANOV Kenzhekhan Slyamzhanovich.

Туякбаева А.Ш.¹, Бауыржан А.Б.²

¹Т.Қ. Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясы

Алматы, Қазақстан

²әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті

Алматы, Қазақстан

E-mail: ¹maulet74@mail.ru, ²ayazhan.news@gmail.com

ORCID: ¹0000-0001-9909-1720, ²0000-0003-2876-1808

БАЛАЛАРДЫҢ ДҮНИЕ КӨЗҚАРАСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ АНИМАЦИЯНЫҢ БІЛІМ БЕРУ ПРИНЦИПТЕРІ

Андатпа. Мақалада анимацияның бала аудиториясының дүниетанымын қалыптастыру құралы ретіндегі тәрбиелік принциптері қарастырылады. Мультфильмдер мазмұнының функционалдық әсерінің алуандығы мен жанрлық әралуандылығына баса назар аударылады. Мақаланың келесі маңызды бөлігінде шетелдік және ресейлік мультфильмдерге, олардың әлеуметтік кеңістіктегі тәрбиелік және танымдық рөліне салыстырмалы талдау жасалады. «Балапан» мемлекеттік телерадиоарнасында ең көп көрсетіліп жатқан «Рухани жаңғыру» мемлекеттік бағдарламасы аясында шетелдік анимациялық фильмдерден бөлек, біздің қазақстандық мультфильмдер, олардың рухани-адамгершілік тәрбие жоспарындағы рөлі қарастырылады. Бұл мақалада «ВВС», «Жарусель» және «Никеледеон» сияқты әйгілі әлемдік компаниялардың шетелдік анимациялық фильмдерді түсіру және қаржыландыру мәселелері талқыланып, көрермендердің контентін талдау маңызды. Мультфильмдерде рекреативті, ақпараттық және мәдени қалыптастыру функцияларын біріктіру маңызды. Сондай-ақ, «рекреация», «функция», «идеология», «мәдениет» ұғымдарының мазмұны анықталды. Жоғарыда аталған функциялар арқылы анимациялық фильмдердің мазмұнын жоғары сапалы деп айтуға болады. Тақырыптың пәнаралық ерекшелігі жұмыстың ғылыми жаңалығы болып табылады. Зерттеудің нәтижесінде анимацияның негізгі аудиторияға әсер ету принциптері жүйеленді. Анимация қозғалыс елесін беру үшін кескіндер мен сызбалар ретімен орналастырылған және ойнатылған кезде пайда болады. Білім берудегі жана тенденцияларға байланысты анимацияны білім беруде қолдану барған сайын танымал бола түсуде. Күрделі ұғымдарды меңгеруді жеңілдетуге ықпал етеді. Білім берудегі анимация оқыту үшін көрнекі құралдарды пайдаланады. Балаларға білім туралы нақты түсінік беру үшін көрнекі құралдар арқылы дерексіз ұғымдарды береді. Білім берудегі анимацияның көрнекті ерекшелігі оның балаларға көрнекі әсері болып табылады. Заманауи балаларға бұрынғы баяу қозғалыстағы мультфильмдер қызық емес. Дегенмен, анимациялық бейнелер қысқа және тек сәйкес мазмұнды қамтиды, бұл балалардың назарын аударады. Білім берудегі анимация дерексіз ұғымдарды виртуалды шындық арқылы көрсетеді. Білім берудегі анимация балаларға басқа жағдайда қауіпті болатын эксперименттер жүргізуге мүмкіндік береді. Виртуалды шындық бейнелері нәтижелердің толық дәлдігімен нақты эксперименттерді көрсетеді.

Кілт сөздер: балалар, мультфильмдер, білім, дүниетаным, ойын-сауық.

Кіріспе. Өскелең ұрпақтың өмірінде анимациялық фильмдер әрқашан маңызды орын алады. Мультфильм – балалар аудиториясына айналасындағы өмір туралы түрлі-түсті және қызықты ақпаратқа толы балама шындықты ұсынатын ерекше өнер туындысы. Бұның ішінде ойыншықтар мен ойындар әлемі, сүйікті хоббилер, спорт, ойын-сауық, ғылым және т.б. туралы ақпараттар бар. Балалар үшін қазіргі өмірдің бір бөлігіне және күнделікті әдетке айналған анимациялық фильмдер көру үрдісі сол баланың ой-өрісін кеңейтуге көмектеседі. Бүгінгі күнде кішкентайларға аса қажетті

мультфильмдер тек ойын-сауық көзі ғана емес, сонымен қатар оқу процесіне де қатысты. Сапалы білім беретін анимациялық фильмдер кітаптармен қатар маңызды ақпараттар бере алады. Яғни, заман талабына, бүлдіршіннің жас ерекшелігіне қарай берілетін ақпарат көздерінің болуы (анимациялық фильмдер, кітаптар, журналдар, кинофильмдер) баланың ойлау қабілетін айтарлықтай байытады. Бұл оның кейінгі өміріне, қоғамның бір мүшесі болып қалыптасуына зор ықпалын тигізеді. Кез келген тақырыптағы, хоббиден бастап ғылым немесе техникадағы жаңалықтарға дейін қамтылған жоғары сапалы бейнематериалдарды оқу және көру баланың ойлау жүйесіне, оның сыни көзқарасын қалыптастыруға және дамытуға мүмкіндік туғызады.

Осындай ықпалдастық функциясы мол заманауи анимация туралы сөз болғанда, біздің күрделі және алуан түрлі құбылыс туралы айтатынымыз анық. Қазіргі таңда анимациялық кино индустриясының қарқынды дамып келе жатқандығы белгілі. Жоғарыда атап өткеніміздей, мультфильмдер балаларға әртүрлі тақырыптар мен идеяларды ұсынады, бұл жас көрермендердің қоғамдағы, әдебиет пен мәдениеттегі болып жатқан құбылыстар туралы өз пікірлерін қалыптастыруына көмектеседі. Демек, бұл өнер шығармасы комедиялық сарынымен балалардың көңілін көтеріп қана қоймайды, олар өз аудиториясын тәрбиелейді, тіпті өзекті мәселелерді түсінуді ұсынады. Мысал ретінде қазіргі әлемдегі адамзаттың ролін немесе орнын, экологиялық проблемаларды айта аламыз. Жалпы анимациялық фильмдер балаларға басты мәселелерді анық түсіндіреді, сондықтан шығарманың ойы мен идеясы көрушіге бұлыңғыр, дерексіз немесе түсініксіз болып көрінбейді. Мысалы, режиссер С.Кимнің «Жасыл жарық» фантастикалық CGI мультфильмі экологиялық апаттың ауқымын, оның қатерлілігін түрлі-түсті көріністер арқылы жеткізеді. Аталмыш шығарма негізгі ойды сөзсіз жеткізетін ескерту болып табылады. Мұндағы басты идея – табиғатты қорғау. Бұл ғаламшар тұрғындарының басты міндеті. Демек, балалар аудиториясы үшін мұндай мультфильмдердің құндылығы өте жоғары.

Материалдар мен әдістері. Анимациялық фильмдер әртүрлі жанрларда жүзеге асатын алуан түрлі ақпарат көзі болып табылады. Мультфильмдердің мақсаты – ұрпақтың көңілін көтеру, ақпараттандыру, тәрбиелеу. Қазіргі уақыттағы ғаламтор ғаламшардың түкпір-түкпіріне еніп кеткен жаһандану кезеңінде жас ұрпақты өміріміздегі аса байқала бермейтін құбылыстарды тануға бағыттау өзекті бола бастады. Жасөспірім тек бір мемлекеттің немесе контингенттің тарихы мен заманауи өмір сүру дағдысы туралы біліммен ғана шектеліп қалмауы керек. Анимациялық фильмдердің мәні мен маңыздылығы, қажеттілігі осы жерде анық байқалады. Олар балалардың ой-өрісін кеңейте отырып, әлем туралы, қоршаған орта туралы бұған дейін білетін ақпараттары мен идеяларын тереңдетуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар мультфильмдердің БАҚ мәтіні ретінде мектепке дейінгі және мектеп жасындағы балалардың адамгершілік тұрғыдан қалыптасуына айтарлықтай әсері бар. Әрбір баланың қабылдауы үшін қол жетімді графиканың нәтижесінде мультфильмдер білім берудің ең оңтайлы құралы болып саналады. Бұл дегеніміз – шығарманың сюжеті көрініс сайын өзгеріске түсіп отыратын модельдер мен сызбалар арқылы балалардың назарында ұзақ уақыт бойы сақталады деген сөз. Шындығында, мультфильмдер

бүгінгі балалар аудиториясы өмірінің көптеген аспектілерін қалыптастырды. Сол сияқты анимациялық фильмдер баланың сөздік қорын қалыптастыруға белсенді түрде әсер етеді. Мәселен, қазіргі кезде фильмдердің, мультфильмдердің, әлеуметтік желілердің және блогосфераның нәтижесінде олардың лексиконында бұрын ойға келмеген түрлі терминдер мен жаргондардың қалыптасқандығын байқауға болады.

Сонымен бірге осы тұста балалар аудиториясының қарым-қатынас дағдылары туралы айтып өткеніміз жөн. Бұл жерде ең алдымен мультфильмдердің баланың сыртқы әлеммен қарым-қатынас стилін үйрететіндігі ойға оралады. Ең алғашқы мультфильмдер қысқаметражды фильмдер болды және кинотеатрларда басты көрсетілім ретінде көпшілікке ұсынылды. Өнердің осы түрі дамыған сайын аниматорлар Disney Channel, Nickelodeon, Cartoon Network сияқты телеарналарда жарты сағатқа жуық уақытқа созылатын отбасылық шоулар жасауды қолға алды.

Зерттеу нәтижесі. Мультфильмдердің тәрбиелік әлеуеті зор және балаларды адамгершілік құндылықтар әлеміне бағыттауға көмектеседі. Жалпы анимациялық өнерді оқытудың ең тиімді жолы туралы пікірталастар өте көп. Бұл пікірталастар білім анимациялық графика арқылы берілуі керек пе немесе дәстүрлі академиялық әдебиеттердің көмегіне жүгінген дұрыс па деген сауал төңірегінде өрбіген. «С помощью анимации мы можем претворить в жизнь свои ребяческие фантазии или самые эксцентричные миры, которые только способны вообразить. В анимации модно полностью реструктурировать реальность. Рисунки, пластилин, кукол и компьютерные изображения можно заставить выглядеть настолько реально, что захочется поверить. Будто они и вправду живые» (Смирнова 2014:4-11). Тілдерді және басқа пәндерді тезірек үйрену үшін, балаларға анимациялық кейіпкер дос немесе мұғалім әрекет еткен, табысты болады. Мысалы, американдық анимациялық сериясы «Дора іздеуші», «Дара саяхатшы» және «Алға Диего, алға!» балалар аудиториясына көп нәрсе үйретті. Бұл анимациялық фильмдер 2000 жылдардың бірінші онжылдығында теледидарда көрсетілді және жоғары рейтингке ие болды. Бұл сериялар 1,5-6 жас аралығындағы аудиторияға арналған, мақсаты ағылшын және испан тілдерін үйрету болды. Мультфильм кейіпкерлері Дара (Даша), оның немере ағасы Диего, лақ Борка, Карта, игуана Исаның көмегімен кішкентай көрермен шет тіліндегі сөз тіркестері мен сөздерді үйренді. Сериал кейіпкерлері жай ғана шоу қатысушылары емес, олар проблеманы шешуге көмектесу туралы өтінішпен көрермендерге жүгінеді. Бұл үндеу формасы көрермендерді кейіпкерлер ойынына тартады және ағылшын тіліндегі негізгі сөз тіркестері мен сөздерді есте сақтауды жеңілдетеді. Қазақстан мен Ресей аумағында балалар көрермендері бұл сериалды Карусель және Николодиум телеарналарынан тамашалауға мүмкіндік алды. Ал Дора мен Диего туралы дискілерді сатудан түскен алым дүние жүзінде 1 миллиард доллардан асады (Диего Маркос).

Анимация режиссерлері балалар аудиториясының жаңа тәжірибені іздеуге бейімділігін көптен бері айтып келеді. Оған қол жеткізу үшін шебер тандалған идеяның, тамаша эффектілердің, жоғары сапалы сценарий мен жарқын қаһармандардың болғаны маңызды. Бұл құрамдас бөліктер жас көрерменді сүйікті кейіпкерінің соңынан еруге, оған еліктеуге, сонымен бірге жаңа құрылғылар мен құбылыстарды үйренуге шақырады. Мультфильмдер көрерменнің назарын өзіне ұзақ уақыт бойы

аударатын қызықты шоу түріндегі ақпараттарды береді. Мектептердегі оқытудың академиялық стилін меңгеру өте көп уақытты қажет етеді және мұғалімдерден материалды ұсынуда актерлік тәжірибе мен әңгімелеу қабілетінің болуын талап етеді. Дыбыстық және визуалды әсерлерімен сүйемелденетін танымдық, анимациялық сериалдар көрерменге күрделі материалды оңай қабылдауға көмектеседі.

Талқылануы. 2000 жылдардың басында «Динозаврлармен серуендеу» (www.extinct-animals.fandom.com) 3D-анимацияланған BBC телехикаясы ғылыми танымал фильмдер әлемінде сенсацияға айналды. Бұл CGI – үш өлшемді компьютерлік графика саласындағы үлкен серпіліс болып, сериалдың жоғары табысы BBC Worldwide-ді The Walks жаңа эпизодтарын шығаруға итермеледі. Сондай-ақ, балалар аудиториясы арасында палеонтология тақырыбына үлкен қызығушылық тудырды. Бұл көркем шығарма Юра кезеңдерінің тұрмысы мен болмысын, динозаврлар дәуірінен кейінгі жануарлар дүниесінің алуан түрлілігін және қазіргі гомоның алғашқы ата-бабаларының пайда болуын кеңінен ашып берді. Мұндағы күрделі терминдерді, географиялық атаулар мен күндерді ағылшын аудиториясы үшін актер Кеннет Брана, ал орыс тілді аудитория үшін тележурналист Николай Дроздов дәлме-дәл жеткізді. BBC сериясы 3D анимация түріндегі күрделі әрі академиялық мазмұнды синтездеу арқылы аудиториялар қаншалықты тартымды болатынын дәлелдеді.

Материалды берудің қызықты, ойын тәрізді түрлері балалардың маңызды әрі қажетті мәліметтерді тез есте сақтауына ғана емес, сонымен қатар болашақта оларды білім шекарасын кеңейтуге, тақырып бойынша жаңа ақпарат іздеуге, тіпті жеке шығармашылығын көрсетуге ынталандырады. Мәселен, жас жеткіншектер аудиториясы әрқашан сериалдың сүйікті кейіпкерлері туралы көбірек білуге ұмтылады, олар туралы кітаптарды ықыласпен сатып алады және олардың суретін салуға тырысады. Стивен Хилленбургтің комикстеріне негізделген танымал анимациялық фильм, Губка Боб шаршы шалбары 1999-2019 жылдар аралығында, яғни жиырма жыл бойы көрсетіліп, анимациялық сериялардың ең ұзақ өмір сүрген рекорды болды. Мейірімді Боб көрерменді өзінің шытырман оқиғаларымен жаулап қана қоймай, олардың Тынық мұхитының су асты әлеміне деген үлкен қызығушылығын тудырды. Оны жасаушы С. Хилленберг – Дана Пойнт қаласында теңіз биологиясынан сабақ берген және өзінің комикстері арқылы балаларға мұхиттың байлығы туралы айтқысы келген океанолог. «Спанч-Боб» анимациялық сериалы көрерменнің су асты әлеміне деген қызығушылығын тудыруымен қатар, кейіпкерлердің бейнелері мен әрекеттері арқылы қазіргі жас ұрпақтың адамгершілік құндылықтары мен стереотиптерін қалыптастырды. Спанч-Боб мультфильмінің блокбастері жаңа ғасырдың екі онжылдығындағы рекордтық туындылар санатына жатады. Аталмыш шығарманың бірнеше маңызды функциялары бар, соның ішінде тәрбиелік функциясын ерекше атап өтуге болады. Спанч-Боб кейіпкерінің көрерменді еңбекқорлыққа, жанқиярлыққа, қателіктерді кешіруге, достыққа, оптимизмге, өзін және достарын қорғай білуге үйретуі осыны айғақтайды. Спанч Боб тек қана көңіл көтеріп қана қоймайды, сонымен қатар аудиторияның талғамын дамытады, эстетикалық көзқарасын арттырады. Оның күлкілі көріністері баланың кез келген қиындықтарды жеңіл қабылдауына және достарға көмектесу қаншалықты маңызды екендігі туралы ойлануға мәжбүр етеді.

Сапалы мультфильмнің мазмұны балалар аудиториясына белсенді әсер ететін бір-қатар мүмкіндіктерге ие әрі мұның бірнеше функциялары бар:

1. Рекреациялық – ойын-сауық. Мұны негізгі функция деп танымыз. Өйткені балалар аудиториясы қызықты ақпарат алуға бағытталған. Мысалы, әйгілі «Пэддингтонның шытырман оқиғалары» мультфильмінде Ұлыбритания астанасындағы Оңтүстік Америкалық аюдың баласының шытырман оқиғасы баяндалады. Ондағы басты кейіпкер – тұманды Альбионды бағындырған басқа әлемнен келген қаңғыбас. Ал, көрермен қонжық арқылы Лондон әлемімен және оның тұрғындарымен танысады.

2. Мәдени-қалыптастырушы. Мәдениет (латын. Cultura - өңдеу, егу деген сөзінен шыққан) – табиғат объектісіндегі адамның әрекеті арқылы жасалатын өзгерістер. Бұл сөзде адам еңбегінің ерекшелігі, оның адамның іс-әрекетімен байланыстылығы, адамның және оның қызметінің бірлігі негізделген. Кейіннен «мәдениет» деген сөз жалпылық маңыз алды, адам жасағанның бәрін де «мәдениет» деп атады. Осы ұғымда мәдениеттің мазмұнды белгілері, түсінігі көрсетілді. Мәдениет – адам жасаған «екінші табиғат». Мәдениет – жеке адамның өмір сүру мақсаты мен құндылық жүйесі, адамның өмір сүрген ортамен қарым-қатынасы. Ол - өзара қарым-қатынас нәтижесінде қалыптасатын ерекше құбылыс (<https://kk.wikipedia.org/wiki/>). «Fixies» анимациялық сериясында (Fixies – бұл технологияның ішінде өмір сүретін кішкентай адамдар) басты кейіпкерлер өзінің көрерменіне тұрмыстық техниканың, табиғат құбылыстарының және т.б. барлық құпияларын ашады. Дәл осындай функция жас жеткіншектердің бойына адамгершілік құндылықтарды дарытуға, ұжымдағы қарым-қатынас дағдыларын арттыруға және өмірдің мәнін философиялық тереңдікте іздеуді қалыптастыруға арналған. Мысалы, «Смешарики» философиялық-әзіл-оспақ анимациялық сериалында кейіпкерлер бір-бірімен жарасымды өмір сүру тұрғысынан таңғажайып шеберлік танытады.

3. Идеологиялық функция. Баланың рухани тазалыққа деген ұмтылысын, отансүйгіштік сезімін тәрбиелеу – бүгінгі қазақ ұлтының өзекті мәселесінің бірі. Көптеген мультфильмдерде халықтың мәдениеті мен тарихына, туған жерге қатысты ортақ тақырыптар көтеріледі. «Балапан» телеарнасы ұзақ жылдар бойы «Рухани жаңғыру» бағдарламасы аясында отаншылдық туралы айдармен қазақ ертегілерінен алынған мультфильмдер көрсетіп келеді. Туған халқының тарихын анимациялық фильмдер арқылы өскелең ұрпаққа насихаттау өскелең ұрпақтың өткен ғасырлардағы тарихи тұлғалар туралы білуіне көмектеседі. Ақын Мағжан Жұмабаев «Педагогика» атты еңбегінде: «Халқын сүйген білімді адамдар заттар мен құбылыстардың байланысын анықтайды. Олар болашақ перспективаларды болжай алады» (Көшенова 1995: 24), – деп жазады. Осы негіздегі, яғни идеологиялық қызметі айқын көрсетілген мультфильмдерді мамандандырылған «Балапан» телеарнасынан жиі көруге болады. Қазіргі уақытта бұл бағдарлама республиканың ең шалғай деген аймақтарындағы кішкентай көрермендерге де қолжетімді.

Негізінен бұл арнаның негізгі міндеттері:

- балаларға қазақ халқының мәдениеті туралы мағлұматтар беріп, санасына ұлттық болмыс туралы ой қалыптастыру;
- жас ұрпақтың өз халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары туралы білімін арттыру;
- өз Отанына деген сүйіспеншілігін арттыру;
- ана тілін меңгеруге баулу, яғни қазақ тілін дамыту.

Телеарнада қазақ тілінде отандық, американдық, ресейлік өндірістің мультфильмдері көрсетіледі. Сонымен қатар қазақстандықтардың отбасын қамтитын зияткерлік, спорттық жобаларға да көп көңіл бөлінеді. Мұның барлығы бала тәрбиесі үшін аса маңызды деп айта аламыз.

Жалпы анимация өнері өзінің даму жолында сан алуан жанрларды қалыптастырды, олар: ертегі, детектив, фабула, философиялық астарлы әңгіме, очерк, фелъетон, поэма, әлем классиктерінің шығармалары және т.б. Әрине аталмыш жанрлардың бірегейлігі мен өзіндік ерекшеліктері бар. Әсіресе маңыздысы – мультфильмдердің балалар аудиториясының танымдық дамуына қаншалықты әсер ететіндігінде. Көбінесе бұл әсер балалардың мінез-құлқында көрінеді:

1. Танымдық дағдыларды дамыту, атап айтқанда, пайымдау, логика, ақпаратты көру-есту арқылы қабылдау және зейінді шоғырландыру. Мультфильмдердің мазмұны бала психологиясының даму кезеңіне және оны қоршаған ортадағы болып жатқан шындыққа сәйкес келсе, әсер ету үрдісі әлдеқайда тиімді болады. Психологтар баланың нақты тәжірибесіне және жасына сәйкес келетін мультфильмдер оның когнитивті санасына оң әсер ететінін анықтады. Демек, танымдық дағдыларды дамыту барысында ойлауы, түсінуі, есте сақтауы, зейіні жасөспірімнің бойында белсенді түрде қалыптасады. Мектеп жасына дейінгі балалардың ойлау процесінің дамуы қоршаған органы жақсы қабылдауына байланысты. Көрген заттарының түсін, көлемін салыстыру арқылы абстрактылы логикалық ойлауы жақсы дамиды. Яғни елестету арқылы заттардың түрін тани алады. Мектеп жасына дейінгі балалардың ойлау қабілетінің дамуына ересектердің әсері зор. Ересектер балалардың сұрақтарына жауап бере отырып, шешімін табуға, қабылдауға, талдауға, ойлауға үйрету керек (Жақсынқаева 2014, 184).

2. Түрлі түстермен оқу мотивациясы, оқытудың жаңа интерактивті әдістерін ашар: «Дора ізденуші» ойынындағы «тышқанның» көмегімен ашық түстер және тоқтап тұратын кадрды көрсету.

3. Тілдік қабілеттердің дамуын ынталандыру, сөздік қорын, дикциясын молайтуға көмектесу. Әдетте бұл шет тілдерін оқытуда, өлеңдер мен балладалар айтылатын мультфильмдерде байқалады. Мысалы, Р.Л. Стивенсон балладасының желісі бойынша режиссер И. Гурвич түсірген «Хизер бал» мультфильмін (1994) айтуға болады. Мұнда С.Маршактың аудармасындағы көне балладаның виртуоздық тұсаукесері бар. Сол сияқты мемлекеттік тілді үйренемін деушілерге нұсқаулық ретінде қазақ тіліндегі көптеген қазақ мультфильмдері жасалды: «Алдар көсе», «Ақсақ құлан», т.б. Сондай-ақ, «Мультитипедия», «Үш мысық» және т.б мультфильмдерде ағылшын тіліндегі диалогтар мен монологтар көрерменге кәсіби деңгейде жетіп, ағылшын тіліндегі әндер шебер орындалады.

4. Шығармашылық қабілеттерін дамыту. Н.Носовтың «Винтик пен Шпунтик – көңілді шеберлер» (1960) шығармасы бойынша түсірілген мультфильмнің әсері көрерменді оқуға, шығармашылыққа баулиды, шабыттты оятады.

5. Көңіл-күйге оң әсер ету, сенімділікті арттыру. Анимациялық өнердің шығармашылық функциясы осы жағдайда көрінеді. Балалар аудиториясын мультфильм кейіпкерлерінің күлкілі әрекеттері, олардың қуаты мен ерік-жігері, шытырман оқиғалар желісі өте қызықтырады. Бұлардың ерекшелігі – психологиялық тұр-

ғыда жасайтын режиссер-аниматорлардың (мысалы, Ю.Норштейн) жұмысында философиялық бағытының болуында жатыр.

6. Балалар аудиториясының интеллектуалдық деңгейін және эмпатиясын арттыру. Көрерменді мифологиядағы бейтаныс деректермен, басқа халықтардың салт-дәстүрлерімен таныстыру. Сол арқылы баланың қиял әлемін байытып, батырлыққа, мейірімділікке баулу. Мысалы, «Коко құпиясы» мультфильмі немесе Ежелгі Грецияның Геркулес, Тесей, Персей және басқалардың ерліктері туралы мифтерге негізделген кеңестік мультфильмдер сериясы мейірімділік пен жанашырлыққа үйретеді. Немесе «Акайро» мультфильмі көрерменді жанашырлыққа, адамгершілікке үйретеді.

Жоғарыда айтылғандай, мультфильмдер қоғамды ақпараттандыруда әрқашан маңызды роль атқарды. Кез келген адам айналада не болып жатқанынан хабардар болуы керек. Әрбір бала ерте жастан бастап әртүрлі әлеуметтік құрылымдардың: отбасының, мектептің, қатарластарының, қала, ел ішіндегі жалпы мәдени ортаның ықпалында қалыптасады. Ал, балаларға арналған мультфильмдер – баланы қоршаған ортаның көрінісі. Бұқаралық ақпарат құралдары, кинематография негізінен ересектерге қатысты ақпараттық, ойын-сауықтық функцияларды орындайды және ересек адам өз таңдауын қалай анықтау керектігін біледі. Осы тұста болашақ қоғамның тұтқасын ұстайтын жеткіншектерге, оның тәрбиесі мен рухани өміріне баса назар аудару мәселесінің тұрғаны анық. «The culture, in the entirety of its components herewith acts as a most important factor of sustainable development, and because of that, preservation of cultural codes, traditions and national customs gains tropicality. The continuity of generations is provided for, in particular, by restoration and development of national customs and rituals which accumulate centuries-long experience of the nation» (Tuyakbaeva P 5182-5197). Анимациялық фильмдердің басты қызметі мен қажеттілігі де осыған байланысты.

Балаларға арналған мультфильмдер келесі функционалдық әсерге ие: ақпараттық, тәрбиелік, көңіл көтеру, тәрбиелік. Мұның барлығының нәтижесі қай қоғам, қандай ұлт болмасын өзіне қажетті саналы азамат қалыптастыру болып табылады. Негізінен жаңа мыңжылдықтағы мультфильмдер әртүрлі тың тақырыптарды қамтиды. Олардың тәрбиелік қызмет атқарып, көрерменге ғылым, мәдениет, өнер, спорт, тіпті қаржылық сауаттылық туралы баяндауы өте маңызды. Қазір уақыт аса жылдамдықпен алға жылжып, сол ізбен қоғам да аса қарқынды түрде дамып келеді. Сапалы мультфильмдер IT-технологиялар әлемін, шетел тілдерін, тіпті қаржы әлемін ашып отыр. Біз анимациялық фильмдер мысалында «Қаржылық сауаттылық ABC» журналындағы Босс Бэйбидің, Скрудж Макдактың, Үкі апайдың және оның көмекшілерінің бейнелері мен ғибратты дәйексөздерінің қаншалықты қызықты екендігін көреміз. Қазіргі балалар осындай ақпараттың алуан түрлілігімен қаныққан әлемде өсіп келеді. Заманауи балалар мультфильмінде қоғам өмірін көрсететін мазмұн бар. Өкінішке орай, ата-аналардың көпшілігі бір жағдайға мән бермейді. Қазіргі таңда көптеген балалардың әлемді өте ерте зерттей бастайтыны белгілі. Мұндай таным процесі әлеуметтік желілер, басылымдар, телебағдарламалар мен бейнематериалдар арқылы өтеді. Демек, балалар ересектер әлеміне тартылады. Ал, бұл дегеніміз – ересек аудиторияның тәжірибесіне негізделген. Өз кезегінде жасөспірімдерге арналған мультфильмдер, көркемфильмдер, журналдар сол балалардың дамуын оңтайландыру мақсатында әртүрлі дағдыларды дамытуы керек. «Выбирая мультфильм как способ передачи ре-

бёнку новых знаний, важно помнить, что увиденное на экране должно соотноситься с тем, что происходит в реальной жизни ребёнка. Темами мультфильмов может быть жизнь животных, повседневная жизнь людей, их семейный уклад, мир игрушек и знакомых ребёнку предметов, которые он может встретить в своей повседневной реальной жизни (домашние животные, грузовики, бетономешалки, живая природа и так далее). *Мультфильм может принести пользу, если он соответствует той стадии развития, на которой находится ребёнок*. (Власенко) Психологтардың зерттеулері балалардың белгілі бір жаста дамуына қолайлы мультфильмдер мазмұнының сипатын қадағалаудың қаншалықты маңызды екенін көрсетеді. Мультфильмдер – әлеуметтік-эмоционалдық, танымдық, тілдік дағдыларды дамытудың бірегей көзі. Ал, жай ғана балаларға арналған мультфильмдер жеткіншектер аудиториясының маңызды аспектілерін ойнақы және түсінікті форманы пайдалана отырып, қарапайым әдістермен сапалы түрде жеткізуі керек. Мұны олар қабылдай алады, яғни оның идеясын, айтар ойын түсінеді. М.Бахтиннің пікірінше, «Білімді өзі арқылы жүзеге асыру және «өткізу» мүмкін еместігі жоғалған ақпарат» (Бахтин 1979: 423).

Негізінен балалар арналған мультфильмдерде өзінің құрбыларымен және ата-аналарымен қарым-қатынас қуанышын ашатын материалдар бар. Сол жерде олар әлем туралы түсінік қалыптастыруға, қоршаған ортаны білуге бейімделеді. Сол үшін анимациялық фильмдерде теңгерімді ақпарат болуы керек. Бұл ақпарат сау баланың дамуы үшін ойын арқылы оқытудың маңыздылығын қамтиды. Ойынның қауіпті болуы немесе білім беруде белгілі бір мәдени қарым-қатынастың болмауы дисфункционалды тұлғаның қалыптасуына себеп болуы мүмкін. Адам өмірі үшін, оның тұлға болып қалыптасуы үшін сондай маңызды саналатын мультфильмдер көрерменді кейіпкерлер әлеміне батырады. Сол көркем шығармадан көрген жағымды тұстардың оның санасына сіңіп кетуі үшін бала көргенін тез түсініп, талдап үйренуі қажет. Ол дәл көрген кездегідей жарқын детальдар мен фактілерді есте сақтап қана қоймайды, сонымен бірге көргені мен естігенін талқылайды. Материалды түсінудің бұл түрі тек балаларға ғана емес, ересектерге де пайдалы. Көргенді талдау, пікір алмасу ойлауды дамытады, өз көзқарасын қорғауға үйретеді және есте сақтау қабілетін шыңдайды. 2000 жылдары ОРТ телеарнасының эфирінде «А.Гордонмен жабық көрсетілім» телебағдарламасы көрсетілді. Алғашында әлеуметтік маңызы бар тақырыптар аясында түсініксіз фильмдер назарға ұсынылды. Одан кейін телебағдарламада актерлер, киносыншылар, режиссерлер және фильмді талқылауға ниет білдірген көпшілік бірігіп, талдау жұмысын жасады. Бұл телебағдарлама көрерменге ең даулы фильмдерді әртүрлі қырынан қарауға көмектесті. Дәл сондай көркем шығарманы өзара талдау-талқылау үрдісі арқылы балалар көрген материалды барынша қарқынды түрде қабылдайды. Мысалы, кеңестік кезеңде 1-арнада «Ертегіге бару» телебағдарламасы ұзақ жылдар бойы тұрақты тележүргізуші В.Леонтьевамен бірге көрсетіліп тұрды. Ертегінің немесе мультфильмнің соңында «Валя апай» әрқашан көрерменнен кейіпкерлердің суретін салуды және ертегі туралы өз пікірін хатқа жазуды сұрайтын. Осындай қарапайым тәсіл көптеген жасөспірімнің түсінуіне, логикалық ойлауына, қиялын дамытуға, өз көзқарасын білдіруге үйренуіне жол ашқан болатын. Демек, даналық, білімге құштарлық бала кезден-ақ бойға сіңеді екен.

Қорытынды. Жалпы алғанда анимациялық фильмдер балалар аудиториясына теріс және жағымды әсер ететін көпфункционалы құбылыс, сонымен бірге мультфильмдер маңызды тәрбиелік әлеуетті алып жүре алады. Осы тұста ерекше атап өтерлігі, қазіргі таңда «Балапан» телеарнасында көрсетілетін отандық анимациялық фильмдер ана тілін, ұлттық тарихты, салт-дәстүрді дәріптеуге негізделген идеялық тәрбиелік-тәрбиелік қызметтерді белсенді атқарып отыр. Отандық мультфильмдердің мазмұнын ғылыми және жаратылыстану тақырыптарына, мәдениет пен өнерге бағыттаса, сол сияқты балаларға қарапайым әрі қызықты тілмен жеткізуге болатын басқа да күрделі әдістер арқылы түрлендірсе әлдеқайда қызықты болады деген ойдамыз. Себебі, қазіргі технологиямен бірге адам санасы да жылдам дамып отырғаны жасырын емес. Бұл жағдайда елімізде эрудитті, ойлы ұрпақ қалыптастыру мүмкіндігі артады. Балалардың болашағы олардың дәл қазіргі уақытта қандай білім мен тәрбие алып жатқандығына тікелей байланысты. Демек, анимациялық фильмдер жасөспірімнің білім деңгейін арттырады, тәрбиелік қызмет атқарады және осылайша көпмәдениетті әлемдік қауымдастықта мәдени дамудың сабақтастығын қамтамасыз етеді.

Туякбаева А.Ш.¹, Бауыржан А.Б.²

*¹Казахская национальная академия искусств имени Т. Жургенова
Алматы, Казахстан*

*²Казахский национальный университет имени Аль-Фараби
Алматы, Казахстан*

E-mail: ¹maulet74@mail.ru, ²ayazhan.news@gmail.com

ORCID: ¹0000-0001-9909-1720, ²0000-0003-2876-1808

Воспитательные принципы анимации, как средство формирования мировоззрения детей

Аннотация. Целью данной статьи является рассмотрение воспитательных принципов анимации, как средство формирования мировоззрения детской аудитории. В статье акцентируется внимание на разнообразии функционального воздействия контента мультфильмов их жанровым разнообразии. Следующая важная часть статьи – это сравнительный анализ зарубежных и российских мультфильмов, их воспитательная и познавательная роль в социальном пространстве. Кроме зарубежных анимационных фильмов рассматриваются наши Казахстанские мультфильмы, их роль в духовно – нравственном воспитательном плане, в рамках государственной программы «Рухани жанғыру», которые больше всего транслируются на государственном телерадиоканале «Балапан». Важно, что в данной статье рассматривается продюсирование и финансирование зарубежных анимационных фильмов, такими известными мировыми компаниями как «ВВС», «Карусель» и «Nickelodeon», и анализ зрительского контента. Важно, сочетание в мультфильмах рекреативной, информативной и культурно-формирующей функций. Также определено содержание понятий «рекреация», «функция», «идеология», «культура». Отмечено, что, при вышеуказанных функциях контент анимационных фильмов может претендовать на высокое качество. Научная новизна заключается в междисциплинарной специфике освещаемой темы. В результате исследования были систематизированы принципы воздействия анимации на ключевую аудиторию. Анимация появляется, когда изображения и графика располагаются и воспроизводятся последовательно, чтобы создать впечатление движения. В связи с новыми тенденциями в образовании использование анимации в образовании становится все более популярным. Облегчает усвоение сложных понятий. Образовательная анимация использует наглядные пособия для обучения. Предоставляет абстрактные понятия с помощью наглядных пособий, чтобы дать детям четкое представление о знаниях. Отличительной чертой образовательной анимации является ее визуальное воздействие на детей. Современным детям не интересны старые медленно движущиеся мультфильмы. Однако анимационные ролики короткие и содержат только актуальный контент, что привлекает внимание детей. Анимация в образовании

отражает абстрактные понятия через виртуальную реальность. Обучающая анимация позволяет детям проводить эксперименты, которые в противном случае были бы опасными. Изображения виртуальной реальности показывают реальные эксперименты с полной точностью результатов.

Ключевые слова: дети, мультфильмы, образование, мировоззрение, развлечения.

Tuyakbaeva A.Sh.¹, Bauyrzhan A.B.²

¹Kazakh National Academy of Arts named after T. Zhurgenov
Almaty, Kazakhstan

²Al-Farabi Kazakh National University
Almaty, Kazakhstan

E-mail: ¹maulet74@mail.ru, ²ayazhan.news@gmail.com

ORCID: ¹0000-0001-9909-1720, ²0000-0003-2876-1808

Educational principles of animation, as a means of forming the world view of children

Annotation. The purpose of the research is to study educational principles in animation as a means of formation the mindset of children's audience. The article focuses on the diversity of the functional impact of the content of cartoons and their genre diversity. The next important part of the article is a comparative analysis of foreign and Russian cartoons, their educational and cognitive role in the social space. In addition to foreign animated films, our Kazakhstani cartoons are considered, their role in the spiritual and moral educational plan, within the framework of the state program "Rukhani Zhangyru", which are most broadcast on the state television and radio channel "Balapan". It is important that this article discusses the production and financing of foreign animated films by such well-known world companies as Air Force, Karusel and Nickelodeon, and the analysis of viewer content. The author outlined how important is the combination of recreational, informative and culture shaping functions in cartoons. The author also defined the content of the concepts "recreation", "function", "ideology", "culture". It is noted that, with the above functions, the content of animated films can claim to be of high quality. Scientific novelty lies in the interdisciplinary specifics of the covered topic. As a result of the research, the key principles of the animation impact on the key audience were systematized. The article outlines the importance of attracting specialized professionals to create animated films. Animation occurs when images and graphics are arranged and played in sequence to give the impression of movement. Due to new trends in education, the use of animation in education is becoming more and more popular. Facilitates the assimilation of complex concepts. Educational animation uses visual aids for teaching. Provides abstract concepts through visual aids to give children a clear understanding of knowledge. The hallmark of educational animation is its visual impact on children. Modern children are not interested in old slow-moving cartoons. However, animations are short and contain only relevant content, which attracts the attention of children. Animation in education reflects abstract concepts through virtual reality. Educational animations allow children to perform experiments that would otherwise be dangerous. Virtual reality images show real experiments with full fidelity of results.

Key words: children, cartoons, education, outlook, entertainment.

Информация об авторах:

Туякбаева Айгуль Шаймуратовна, PhD искусствоведения, Казахской национальной академии искусств им. Т.Жүргенова. Алматы, Казахстан. E-mail: maulet74@mail.ru, ORCID: 0000-0001-9909-1720

Бауыржан Аяжан Бауыржанқызы, магистрант Казахского национального университета имени аль-Фараби. E-mail: ayazhan.news@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2876-1808

Әдебиеттер

Бахтин М.Сөздік шығармашылдық эстетикасы. - Мәскеу: Өнер, 1979 ж. - 423б.(орыс)

Власенко А. Мультфильмдер және балаларға когнитивті әсер ету. www.yourbrain.health.ru (орыс).

Диего Маркес. www.VokrugTV.ru Даша саяхатшы (орыс).

Динозаврлармен серуендеу 3D. www.extinct-animals.fandom.com (орыс).

Жаксынқаева Ж.Т. Абай атындағы ҚазҰПУ-дың Хабаршысы, «Ғылымдар педагогикасы» сериясы, №3 (43), 2014 ж. 188 МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ОЙЛАУ ӨНДЕУ ДАМУ ЕРЕК-ШЕЛІКТЕРІ (каз).

Көшенова Р.Н. М.Жұмабаевтың педагогика көзқарасы. Алматы, 1995 ж Педагогика ғыл. канд. автореф.: 01.00.01 – Алматы, 1995. – 24 б. (каз).

Нильсен, В. Бейнефильм құрылысы: операторлық шеберлігі теория және тәжірибе - М: ВАГРИУС, 2017.- 230 б. ISBN 978-5-9697-0795-5 (орыс)

Смирнова Е.О., Соколова М.В. Балалар мен жасөспірімдерге арналған мультфильмдерге психологиялық-педагогикалық сараптама // Мәдени-тарихи психология. 2014. Т. 10. № 4. С. 4—11. (орыс)

Туякбаева А.Ш. Қазақхалқының дәстүрлі рәсімдері мен әдет-ғұрыптары қазақ кинематографиясындағы рухани мәдениеттің көрінісі ретінде. // Environmental & Science Education International Journal. PP. 5182-5197. Мақала нөмірі: igese 2016. 384. Интернетте жарияланған: 11 тамыз 2016 ж. (ағылш).

[https://kk.wikipedia.org/wiki/ Мәдениет туралы түсінік \(каз\).](https://kk.wikipedia.org/wiki/Мәдениет_туралы_түсінік_(каз))

Литература

Бахтин М. Эстетика словесного творчества Москва: Наука, 1979. – 423с. (рус).

Власенко А. Мультфильмы и познавательное воздействие на детей www.yourbrain.health.ru (рус).

Диего Маркес. www.VokrugTV.ru Даша путешественница (рус).

Жаксынқаева Ж.Т. Особенности развития у детей дошкольного возраста. Вестник КАЗНПУ имени Абая, серия «Педагогические науки», №3 (43), 2014 г. – 188с. (каз).

Кошенова Р.Н. Педагогические размышления М.Жумабаева. Алматы, 1995г. Канд. пед. наук. автореф.: 01.00.01 – Алматы, 1995. – 24 с. (каз).

Нильсен, В. Изобразительное построение фильма: Теория и практика операторского мастерства / В. Нильсен.- М: ВАГРИУС, 2017.- 230 с. ISBN 978-5-9697-0795-5 (рус).

Прогулка с динозаврами 3D. www.extinct-animals.fandom.com (рус).

Смирнова Е.О., Соколова М.В. Психолого-педагогическая экспертиза мультфильмов для детей и подростков // Культурно-историческая психология. 2014. Т. 10. № 4. С 4 – 11. (рус).

Туякбаева А.Ш. Традиционные обряды и ритуалы казахского народа как отражение духовной культуры в казахском кинематографе. // Международный журнал экологического и научного образования. ПП. 5182-5197. Номер статьи: igese 2016. 384. Опубликовано в Интернете: 11 августа 2016 г. Просмотров статьи: 686. Статья загружена 770. (англ).

[https://kk.wikipedia.org/wiki/ Концепция культуры \(каз\).](https://kk.wikipedia.org/wiki/Концепция_культуры_(каз))

References

Bakhtin M. Estetika slovesnogo tvorchestva (Aesthetics of verbal creativity) Moskva: Nauka, 1979. – 423p. (in Russ.).

Diego Marquez. www.VokrugTV.ru Dasha the traveler (in Russ).

Dinosaurlarmen seruendeu (Journey with dinosaurs 3D). www.extinct-animals.fandom.com (in Russ).

Dzhaksynkaeva Zh.T. Abai atyndagy KazYPU-dyn Khabarshysy, «Pedagogika gylymdary» (Pedagogical sciences) No. 3 (43), 2014. 188 MEKTEP ZHASYNA DEYNGI BALALARDYN OILAU PROCESSING DAMU EREKSHELIKTERI. (in Kaz).

Koshenova R.N. «M. Zhumabaevtyн pedagogy kozkarastary». (Pedagogical approaches of M. Zhumabaev). Almaty, 1995 (in Kaz).

Nielsen, V. Beinefilm kurylysy: cameraman sheberligi theory zhane tazhiribe - Moskva: VAGRIUS, 2017. - 230 p. ISBN 978-5-9697-0795-5 (in Russ.)

Smirnova E.O., Sokolova M.V. Psychology-pedagogical expertiza mylftilmov dla detei I podrostkov // Klytlyrno - istoricheska psychology. 2014. V. 10. No. 4. S. 4-11. (in Russ)

Tuyakbaeva A.Sh. Traditional Ceremonies and Rituals of Kazakh People as the Reflection of the Spiritual Culture in the Kazakh Cinematograph. // International Journal of Environmental & Science Education. PP. 5182-5197. Article Number: igese 2016. 384. Published Online: August 11, 2016. Article Views: 686. Article Dnload 770. (in Eng).

Vlasenko A. Mulptilmy i poznovatelnoe vozdeystvie na detei (Cartoons and cognitive impact on children). www.yourbrain.health.ru (in Russ).

[https://kk.wikipedia.org/wiki/ «Conzepzia culture» \(Understanding culture\) \(in Kaz\).](https://kk.wikipedia.org/wiki/«Conzepzia_culture»_(Understanding_culture)_(каз))